

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Blaženi Marko Križevčanin.

(Konec.)

Slavno vladajočemu Piju X. je torej prihranjeno bilo, da je nam južnim Slovanom učinil veliko veselje z blaženim proglašenim Markom Križevčaninom.

Poučimo se tu prilično, kak razloček je med oklicanimi za blažene in med oklicanimi za svetnike.

Kedor je svet, je tudi blažen in kedor je blažen, on je tudi svet. Ako je v stari dobi kak škof posmrtno ostanke kakega pobožnega pokojnika dal prenesti iz starega groba v nov slavnejši grob in začel svetkovati v svoji škofiji, kazalo je, da ga je proglasil blaženim. Ako so pa to češčenje sprejele tudi druge škofije, smatrali so blaženega za svetnika. Sedaj le papež proglašuje svetnike in blažene. Ko je sv. oče kakega pokojnika proglasil za svetnika, umeva se, da ga je vsej cerkvi to je vsem katoličanom priporočil za češčenje. Če je kedo prištet blaženim, reči se hoče, da ga katoličani morejo in smejo častiti cerkvenim načinom. Kedar dalje sv. stolica proglasi koga blaženim, potem dopušča češčenje: ko ga pa prišteje svetnikom, onda priporoča njegovo češčenje. Jedno in drugo kaže to, da na temelju pokojnikovih kreposti in svetega življenja in čudežev, ki so se godili po njem, ne moremo dalje dvomiti, da bi se ne nahajal v večnem blaženstvu, ter ga moremo kakor prijatelja božjega častiti, njemu se priporočati in posnemati njegove čednosti.

Sv. stolica je, kadar se gre za proglašenje blaženega ali svetnika, jako oprezna in

zahteva nesumljive dokaze o njegovem čednostnem življenju, blaženi smrti in čudežih, dogodivših se po smrti. Zato ni čuda, da je stvar o blaženstvu naših mučnikov dozorela še le vlani. Dne 21. februarija 1904. je v papeževi palači v Vatikanu tajnik zbora za obrede nadškof Panici v navzočnosti sv. očeta papeža Pija X. in mnogih cerkvenih in svetnih dostojanstvenikov prebral odlok, s katerim se odredi, da se častiti služabniki božji Hrvat Marko Križevčanin in njegova tovariša Štefan Pangraec in Melhior Grodecky brezdvomno morejo prištevati blaženim. Sv. oče je ta odlok potrdil in odobril in izjavil, da hoče on sam 8. decembra 1904. Marka Križevčana in njegova dva tovariša svečano proglasiti blaženimi.* To se je tudi zgodilo ta dan — in bil je dan veselja katoliškemu svetu: dan srčnega radovanja Hrvatom in z njimi sočustvujočim Slovencem.

* Prosto, posnfeto po životopisu „Blaženi Marko Križevčanin. — Napisao Marko Barle. Danica, koledar društva svetojeronimskega, 1905.“

Župnik Alojzij Kummer.

XI. nedelja po Binkoštih.

Gluhim je dal slišati in mu-
tastim govoriti.

(Marko 9.)

Učenka v Jopah, Tabita po imenu, je zbolela in umrla. Ker je pa Lida blizu Jop in so učenci slišali, da je Peter v Lidi, poslali so dva moža do njega ter ga prosili: Nikar ne odlašaj priti do nas! Peter je vstal

in šel z njima. In ko je prišel, peljali so ga v zgornjo hišo in obstopile so ga vdove, jokale so in mu kazale suknje in oblačila, katera jim je Tabita naredila. Peter pa, ko je vse izgnal, je pokleknil in molil ter se obrnil proti mrliču in rekel: Tabita vstani! Ona je odprla oči in ko je v gledala Petra, se je vsedla. Podal ji je roko in jo je vzdignil. In je poklical svete in vdove ter jo je pokazal živo. Razglasilo se je pa po vseh Jopah in veliko jih je verovalo v Gospoda. (Dej. ap. 9.)

Tako milosrdna in uprav radi miloščine oblagodarjena je bila Tabita.

Dragi! Izveličarjeva dela, kakor nam je navaja današnji evangelij in toliko evangeljskih beril tekom cerkvenega leta, so pač najodličnejša miloščina, kar smo si jih misliti v stanu. In njegova sv. vera — ne uči li ona milosrčnosti v vsem svojem bitju in v vseh svojih vstanovah?

Ker smo se zadnjo in predzadnjo nedeljo soznali z dvema dobrimi deli — z molitvijo in postom — premislimo danes še o tretjem ostalem, o miloščini.

To premišljevanje ogladi vsem nam pot do krščanske dobrodelnosti.

*

Kaj obsega miloščina? Miloščina obsega vsa telesna in vsa dušna dobra dela usmiljenja.

Delitev take miloščine nam sv. knjiga starega in novega zakona in življenje svetnikov v živo slika pred oko.

Malo je prijaznejih osebnosti v človeški zgodovini od one starega Tobija. Za vedno znamenit je v ukih, ki jih daje svojemu sinu, mlajemu Tobiju: „Ako imaš veliko“, mu pravi, „dajaj obilno, če imaš malo, prizadevaj si tudi od malega rad podeljevati. Z lačnimi in potrebnimi jej svoj kruh in nage oblači s svojimi oblačili . . .“ Tobija je svojemu Očetu odgovoril: „Oče, vse storim, kakor si mi zapovedal“. (Tob. 4, 9., 17 in 5, 1.)

In, dragi, kedo je pač večji usmiljenik od našega Odrešenika, ki je v domači deželi hodil od mesta do mesta, od sela do

sela ter tu delil svojih telesnih in dušnih milodarov? A ne kakor navadni človeški otroci, jih je delil — njegova miloščina so bila ona čudapolna dela, kojih izvrševati ni nikedo v stanu nego Bog ali pa komur Bog podeli v to svojo moč.

Ubogimi najmski vdovi je iz smrti vrnil sinu, podporo njenih starih dni. Ozdravil je reveža 38letnega bolnika na jeruzalemski ovčji kopeli, Betzajda imenovani. Pet tisoč in drugo pot 4 tisoč lačnih se je usmilil ter jim tako podelil poleg duševne tudi telesne miloščine. Učeniku postave je naslikal usmiljenega Samarijana, ki je v samozatajevanju pozabil jezo svojega judovskega rodu in svetom ter dejanjem pomagal ranjenemu Judu. V sleporojenem, ubogih starišev sinu, je v toliko vkrepil samozavest, da se ni strašil, ko so ga — o tem božjem dobrotniku hvaležno govorečega — pahnili farizeji iz svojega zbirališča in iz občine. V zgodbi o bogatinu in revežu, ki jo je pripovedoval farizejem, je označil zavrženost njegovega neusmiljenega srca ter naslikal unstrangrobno blaženost reveža Lazarja. Bogatinovega osebnega imena niti vrednega ni smatral, da bi ga bil povedal. Na ubogo vdovo, ki je v templjevo pušico vrgla dva denarja, je opozoril svoje učence pojasnujoč, da je več darovala nego vsi drugi — ker bogatini so noter metali od svojega obilega, ona pa od svojega pomanjkanja. Tako vselej in vsepovsod delujoč je ne le besedo nego tudi dejanjem učiti nas hotel, da: „Vsako drevo, katero ne stori dobrega sadu, bo posekano in vrženo v ogenj“ — (Mat. 3, 10.) in pa velike resnice svoje svete vere: „Blagor usmiljenim, ker usmiljenje dosežejo.“ (Mat. 5, 7.). In to uprav raznim revežem napram; saj je znamoval vsem nam in človeštvu za vselej tako važne besede: „Uboge imate namreč vselej med seboj.“ (Mat. 26, 11.). In prvi kristijan je — kako so oni živeli ob svojem skupnem imetju? Tako, da jim sploh ni treba bilo s kakimi miloščinami skrbeti za revneje sloje v srenji, ker „množica vernih je bila enega srca in enega duha; tudi nihče ni rekel od tega, kar je imel, da je kaj njegovega, nego vse je bilo med njimi vseh.“ (Dej. ap. 4, 32.).

Kar Krist vse življenje; kakor po njegovem izgledu prvi kristijanje; tako tudi zvesti nasledniki po Kristovih in po stopinjah prvih kristijanov — svetniki vseh časov. — Da le enega navedem, bodi to sv. Vincencij Pavlanski, ki bi ga smeli imenovati „apostola usmiljenosti in radodarnosti.“ Ljubezen do revežev ga je gnala tako daleč, da je Turkom v rokah postal vjetnikom vjetnik in sploh svojim mehkim srcem ter svojimi sosebnostno revnemu človeštvu namenjenimi vstanovitvami proslovel tako, da niti francoski prekucuhi koncem bivšega stoletja temu svojemu velikemu rojaku niso upali odrekati spoštovanja.

*

„Uboge boste imeli vselej med seboj“ (Mark. 14, 7.) poučuje nas evangelist. Zato jim bodimo tem raznovrstnim revežem vse-skozi dobri, skazujoč jim vselej telesne ter dušne miloščine. A to je pa pomniti, da storiti jim le natihoma dobro; ne pa se ponašati takim svojim delovanjem pred ljudmi — in to prav kakor ob obôjih ostalih dobrih delih: molitvi in postu. — Saj nam je naše vedenje ob dobrih delih natančno začrtano v svetih naročilih, ki se glase: „Glejte, da svojih dobrih del ne delate pred ljudmi, da bi vas videli; sicer ne boste imeli plačila pri svojem Očetu, ki je v nebesih... Kadar torej vbogajme daješ, ne trobi pred seboj, kakor delajo hinavci po shodnicah in po trgih, da bi je hvalili ljudje. Resnično vam pravim: prejeli so svoje plačilo... In kadar molite, ne bodite kakor hinavci, kateri radi v shodnicah in na voglih potov stoje in molijo, da bi je videli ljudje. Resnično vam pravim: prejeli so svoje plačilo... Kadar se pa postite, ne delajte se žalostnih, kakor hinavci; grdé namreč svoje obraze, da bi videli ljudje, da se postijo. Resnično vam pravim: prejeli so svoje plačilo. (Mat. 6, 1. 2. 5. 16.). A razločno je opomniti, da namenoma prikrivati ti svojih dobrih del pa ni treba. Velikrat je namreč radi izgleda in posneme drugim s teboj enakopostavljenim ali v še boljnih razmerah živečim zelo dobro, da izvedo: kako moliš, kako se postiš ter daješ miloščino. V življenju namreč

vsesploh besede le mičejo; vlečejo pa izgledi. In prav lahko si tudi uprav takrat iz srca ponižen, kadar bi te blagočinitelja najbolj slavili ljudje.

* * *

Dragi! Brezdvomno je miloščina, ki jo deliš — in so vsa tvoja dobra dela — naj-natančnejša slika tvojega srca.

Bode naj pa kedo bogatin ali Lazar, milijardar v Ameriki ali ciganček na ogrskih pustinjah — vsak po svojem naj je milosrden milosrčnik. Amen.

Slepi Matiče.

Živenjepisne črtice.
(Dalje.)

Grajščaki sosednih grajščin, baroni Jablaniški, gospodje Zambelli Bobanski in Zemonski Seribani, nekaj vradnikov in premožnih Bistričanov je imelo tu v Kozleku leseno prostorno kolibo, da so se tu v lepih poletnih popoldnevih zbirali, pili, se kratkočasili, igrali in na tarčo streljali. Nekaj razposajenih bistriških mladeničev je pogostoma pozno v noči pohajalo gosposko utieo ter se kratkočasilo po svoje. Gospodo je to jezilo in žalilo: sklenila je strašno kaznovati objestno in razposajeno mladino. A tega, kar se je zgodilo, gotovo niso mislili storiti. Ni verjetno, da bi se hoteli tako grozno maščevati nad lahko-mislenimi mladeniči.

Nekemu gojzdnemu čuvaju, ki se je pisal za Prajniča in je bil rodom Istrijan Rovinjec, so razodeli svoj osodni naklep. Ta se je brž spomnil, kaj mu je storiti in kmalu je izpeljal svoj grozni čin. Nabasal si je namreč bombo s peskom in drobnim kamenjem ter jo je pritrdil na vratih, da se bo pri odpiranju ali zapiranju vrat razstrelila.

Kmalu so mladeniči prispeli na Kozlek in prvi, ki je prišel do ute in odprl vrata, je skupil nesrečo tako strašno, da mu je bilo gorje celo življenje. Vrata so vdarila ob razstreljivo snov, bomba se je razletela s strašnim pokom, drobci so zleteli v obraz revnemu mladeniču, bratrancu mladega častnika Valenčiča. Dvajsetletni mizarski pomočnik se

je zgrudil slep na tla: nesli so ga domu in nikedar ni več solnea videl nesrečni mladenič. Žalostni stariši so vse storili, da bi slepemu mladeniču pomagali. Matiče je bil slep, pomoči mu ni bilo več, ker oči so mu do kraja iztekle, in zevale so mu le prazne votline tam, kjer imajo oči drugi ljudje. Kedo bi zamogel opisati žalost nesrečnih starišev, kedo obup in bridkost, ki je divjala v srečnem nekedaj lahkomiselnega mladeniča. Kaj naj počne sedaj slepi mizar, kako naj se hrani sedaj za vsako delo nesposobni mladenič?

Bog mu je navdahnul, kakor je marsikomu pripovedoval, rešilno misel, da ni obupal, da se ni iz zvonikovih lin pahnul na cesto. Postal je godec, kakor so se že njegovi bratje, njegov oče in ded pečali z godbo, zato se je djalo pri hiši pri Godeih, ali pri Godčevih. Znano je, da so v Idriji že od nekedaj v šoli gojili godbo. Bil je tisti čas v Trnovski šoli učitelj stari Klemenčič, Idrijčan. On je dečke, kateri so imeli dober sluh in veselje do godbe, začel poučevati v glasbeni umetnosti. Skoraj gotovo je slepi Matiče že iz šolskih let imel nekaj pojma o notah, o petju in sploh o glasbi. Ker je bil mladenič jako nadarjen in je mnogo občeval z učitelji in duhovniki, napredeval je jako v tej umetnosti in se je kakor samouk vrlo izomikal. Koristilo mu je pri tem znanje nemškega jezika. Glasbene šole v slovenskem jeziku nismo še imeli. Iz nemške »Klavierschule« Czernijeve si je dal brati po cele ure, ako se mu je posrečilo koga vdobiti, da mu je bral, ali tolmačil glasbena pravila. Najbolj vpluden in postrežljiv mu je v tem oziru bil blagi učitelj Leopold Belar, kateremu je ostal ubogi slepec do smrti hvaležen.

(Dalje pride.)

Čez leto in dan.

(Potopisne črtice iz slovenske domovine).

„Na vse te reči se ozira
omamljeno moje oko.“

(Pesnik in skladatelj župnik
Luka Dolinar.)

Mnogokrat se spominjam besed, katere sem pred leti bral v nekem potopisu na avstrijski jug: »Komur je gospod Bog dal ve-

selje do potovanja, gotovo mu tega daru ni dal brez namena!« — Jaz za svojo osebo pa tolmačim to še za nekako dolžnost, da kar je kedo videl znamenitega, krasnega in vzvišenega: naj ne ohrani tega za-se, nego pove naj rad o vseh takih stvareh tudi še drugim. — To bo pravi sad popotovanja: korist tudi za druge.

Kedor je zasledoval v teku preteklega drugega polstoletja (1850.—1899.) delovanje našega slovenskega slovstva — kedor je n. pr. prebiral našo neumrlo »Zgodnjo Danico«: nepozabne »Novice«; knjige »Družbe sv. Mohora« i. dr., temu je ime moje malenkosti prišlo od časa do časa že pred oči. Lahko tudi vé, da sem se vedel že zdavnej po nasvetu, katerega nam priporoča zgoraj navedeni potopisni citát in kar je dostavila zraven tudi še moja malenkost.

Danes me mika povedati zopet kaj novega. V ta namen se oziram nazaj v leti 1903. in 1904., da s tem opravičim naslov: »Čez leto in dan!«

* * *

Dvojni vabili na romanje ste zadnje čase silno mikali Slovence: oni namreč v sv. deželo in v Lurd. A vkljub mikalnosti ste bili oni zlasti za priprosto ljudstvo predolgotrajni ali še boljše rečeno: predragi. Za kaj takega se zahteva dovolj časa, dovolj denarnih pripomočkov in tudi vsaj nekoliko višje izobražbe. »Ni vsak za vse«, pravi že ljudski pregovor. Ko se je pa začul klic: »V Oglej!« prešinilo je pa to kar vse sloje našega naroda z željo vdati se temu vabilu. To misel je bilo res vredno imenovati »zlato misel«. Ta grája zadeva namreč po pravici Slovence, da smo veliko preveč zanemarjali sloveči starodavni Oglej, zibelko sv. katoliške vere za naš narod. Posameznikom pa je bil vendar vedno v velikih čisljih. Enega, diko slovenstva, tu imenujem. Bil je to naš neumrli knez, škof Anton Martin Slomšek. V svojih »Drobtinicah« je stavljial leto na leto pred oči v sliki in besedi stebte katoličanstva med našim narodom. Letnik VI. (l. 1851.) nam kaže sliki sv. Mohorja in Fortunata, in prinaša zraven popis Ogleja iz Slomšekovega, rekli bi, kakor med tekočega peresa. Iz popisa je razvidno,

da je moral biti Slomšek nekoč osebno tam. Že branje tega popisa je tudi v meni vnelo zanimanje za Oglej. Temu se je pridružil l. 1857. novi povod. Moj nepozabni najstarejši brat dr. Jernej Levičnik je kakor dekan Št. Mohorski v Krški škofiji taistega leta obhajal 25 letnico svojega mašništva. V dostojno obhajanje in trajni spominj si je bil zasnoval in tudi djanjski izpeljal tako znamenito romarsko popotovanje, da se sme ono imenovati biser iz življenja rajnega brata. Na ozadju neke spominjske Marijine podobice je natisnjeno, da je na tem svojem romarskem potovanju maševal 19. avgusta 1857. v laškem Vidmu (Udine); 20. avg. v Ogleju, 22. avg. na sv. Gori nad Gorico, 24. avg. v Trstu. Od tam je prišel obiskat svoj domači rojstni kraj Železnike, kjer je uprav kakor pred 25 leti — v nedeljo po sv. Jerneju — obhajal svojo srebrno sv. novo mašo v župni cerkvi sv. Antona puščavnika. Opravil jo je slovesno in tudi pridigoval je o tej priliki svojim rojakom sam. Azistirala sta mu brat Fran in tedanji železniški kapelan Ivan Zorec. Od doma je naprej potoval še na Dunaj, maševal ondi v metropolitanski cerkvi sv. Štefana v dan 8. septembra, 18. septembra pa je bil v slovečem Marijinem Celju, kjer se je ravno taistega leta proslavljala sedemstoletnica ondotnega slovečega Marijinega svetišča. S tem je bil skončal svoje tako zanimivo potovanje — romanje, ki bodi tudi še za dolgo let rajniku v čast, ko že počiva v hladnem grobu.

Zanimivo pripovedovanje bratovo o starodavnem Ogleju je bil moji radovednosti in radovidnosti nov povod za hrepenenje, da obiščem ta, za nas Slovence tako znameniti kraj tudi sam. Ta želja se mi je hvala Bogu! spoznala l. 1863. ob velikih šolskih počitnicah. Kar sem vse videl takrat, to najde popisano oni redki izmed spoštovanih bralcev, ki ima v rokah še slavne Mohorjeve družbe »Slovenske Večernice« X. zvezek (l. 1864 str. 53.—89.), in XI. zvezek (l. 1865. str. 46.—55.) Dotični moj potopis je naslovljen: »Ozir po Goriškem in Tržaškem Primorju, in romanje v preslavni Oglej«. Memogrede naj omenjam, da je tedanja moja spremljevalka in soromarica bila moja edina sestra Mica, ki je v Oglejski baziliki pretakala bridke solze gledaje: kako

je bilo takrat ondi vse žalostno opuščeno in zanemarjeno.

Ko se je pa l. 1903. izdalo vabilo za romanje v Oglej in ko se je povedalo, da se romanja namerava vdeležiti tudi knez-škof dr. Anton Bonaventura Jeglič, dejal sem koj sam pri sebi: To pa, to! — V Oglej pa, v Oglej!

Zglasilo se nas je romarjev iz vseh slovenskih pokrajin okrog tisoč na število. Čas odhoda iz Ljubljane je bil določen na praznik Marijinega rojstva, Malega Šmarna dan zvečer ob 11. uri. Od vseh strani smo dohajali romarji proti Ljubljani. Do 10. ure smo se mudili v raznih krčmah v bližavi kolodvora, potem pa smo se jeli bližati postaji, kjer so dobivali v čakalnici posamezniki že vozne listke. Zarad gnječe nas romarjev niso pustili v čakalnico, nego zavrnili so nas na gostilnični vrt. Večer je bil nekako hladan; tudi stolov za sejo je primanjkovalo, tako, da čakanje po vse ni bilo ravno prijetno. Pa, — romarji naj se vedno oborožijo z nekoliko mero potrpežljivosti; kajti zložnost domače hiše mora pustiti vsak romar — doma!

(Dalje prih.)

Viši učitelj Josip Levičnik.

Črtice o verskih in cerkvenih preobrazbah v Beli Krajini.

(Dalje.)

Ob času največje mogočnosti je štelo mesto do pol milijona prebivalcev in bilo jedno deveterih največjih mest starega sveta. Sredi posvetne bliščobe, do katere se je povspel v dobi dvesto let pod rimsko oblastjo, se je v Ogleju zavnelo ponižno krščanstvo. Mesto si je zadobilo še večjo in stalnejšo imenitost s tem, da se je iz njega razširila sv. vera po gorenji Italiji in po Alpinskih deželah tje do Dunava. Pobožno sporočilo pripoveduje, da je prišel že l. 46. po Kristu sv. evangelist Marko v Oglej. Tu je prebival štiri leta in oznanjal ljudem izveličalne nauke Kristove. Ljudstvo ga je rado poslušalo, ker v tistih spačenih časih so vsi

ljudje zahrepeneli po tolažbi in duševnem pokoju in tako tolažbo in pokoj je obetal sv. Marko onim, ki sprejmejo sv. vero. Ko je odšel sv. Marko v Rim, vzel je seboj imenitnega Oglejčana in svojega najzvestejšega poslušaleca sv. Hermagora. Tega je sv. Peter postavil za škofa v Ogleju in vsej gorenji Italiji. Tako je bil Oglej prva škofija za Rimom v zapadni Evropi. On in njegov diakon Fortunat sta sejala seme sv. vere izven Ogleja, nju vpliv je dosegel slovensko zemljo. Po sv. Hermagoru se imenuje najbolj razširjeno književno društvo po Slovenskem »Družba sv. Mohora«, ki posnema sv. Mohorja v tem, da podaja dušne hrane v knjigah, katerih pošilja nad stotisoče med verne Slovence. Za velikim preganjanjem sv. vere, v katerem sta izgubila oba slovenska verovestnika življenje, je zasijala sv. cerkvi lepa zora. Kristovi veri se je razglasila svoboda in krščanstvo se uveljavilo kakor državna vera po vsi državi. L. 452. so Oglej požgali in razsuli divji Huni pod vodstvom »šibe božje« Atile. Morda bi se bil še dvignil iz razvalin, toda lomastili so mimo njega divji narodi: zavetja si je človek raje poiskal na zavarovanem sosednjem otočju. Vrhu tega se je jel močvirni svet ob morju vedno bolj poniževati, voda je silila vedno bolj v deželo, ko je morje uničilo nekedanje nasipe na obali. Kjer so stala prej rodovitna polja, naredilo se je počasi močvirje, zrak se je okužil in ljudje so zbežali. Mnogi sovražniki Longobardi, Saraceni so pustošili Oglej, ki je vedno bolj propadal. Oglejski očaki so stanovali na otoku Grad. Kakor naslednike apostolov so jih spoštovali oni sosednji škofje Italije, Istre in alpskih dežel. Pavlin I. († 569) si je nadejal častni naslov »patrijarh«. Vsi poprej omenjeni škofje so slušali povelja in naredbe patrijarhov ter se shajali na cerkvene zборе v Oglej, oziroma v »novi Oglej« na otok Grad, kjer je stanoval oča od 452. do 606. Pozneje, leta 617. v Kormin, 737. l. v Čedad, l. 1027. v Oglej, 1236. za stalno v Videm (Udine), kjer so ostali do njih uničenja l. 1751.

Oglej, nekedar Rimljanom »ključ Italije«, je dal Slovincem ključ do nebeških vrat v

zveličalnih nauk sv. vere. Karol je bil mož božje previdnosti, ki je nudil Ogleju po trdih bojih izvojevano priliko. Njegove vojske z Obri so strle moč paganstva in odprle naše dežele oglejskemu vplivu. Dokler so bili Slovinci v obrovski odvisnosti in so imeli pri njih zaslombo, na njih pokristjanjevanje ni bilo misliti. L. 791. je začel odločilen boj zoper Obre in še le s popolnim porazom Obrov je Karol odprl pot Ogleju med Slovence. Potisnjeni preko Donave so izgubili vpliv na Slovence in z njimi je bila podsekana korenina in strta moč paganstva. Sedaj se je začela doba pokristjanjevanja Slovencev, ki je zahtevalo stoletnega vstrajnega delovanja, predno so se potrebili paganski nazori in običaji, predno je nova vera prešinila vse ljudsko mišljenje in življenje, predno je postal narod krščanski, ne le po zunanje, temuč tudi v duhu in resnici, zakaj narodi se ne pokristjanijo čez noč, tudi ne v enem desetletju. Ta prenovitev se je vršila v slovenskem ljudstvu tekom devetega in desetega stoletja. Paganstvo je bilo tesno združeno z narodom: veliki duševni preobrat se ni mogel izvršiti hitro in tudi ne brez hudih bojov. S prva je na Slovence pač bolj vplival strah pred Frankovskim mečem, nego pa prepričanje o resnici krščanske vere. Prvi misijonski poskusi so se vršili obenem z vojaškimi navali. Postali so Slovinci kristijani po imenu, pa ostali pagani po duhu. Napredek krščanstva je oviralo tudi to, da so bili misijonarji pogosto nevesčji narodovega jezika. A dasi počasi, napredovalo je med našimi očeti krščanstvo vendarle in ker polagoma, pognalo je tem globlje korenine in tem bolj prešinilo vso ljudsko dušo. Slovenska pobožnost in vernost je bila na glasu že v 12. stoletju, kar poroča celo nemški kronist v daljnem Pomorju, da ga ni naroda, ki bi bil tako pobožen, vdan Bogu in svojim duhovnikom, nego so Slovinci.*

Težko je podati sliko o razvoju cerkvene organizacije v oglejskem delu slovenskih po-

* Helmoldi Chronica Slavorum. (L: b I ca p 1.)

krajin in katera so bila najstarejša misijonišča, oziroma župnije. Pismeni podrobni podatki ne segajo nikjer preko desetega stoletja nazaj. Nekak kažipot v tem oziru so nam rimske ceste. Primerjati se smejo žilam v človeškem organizmu, po katerih se je pretakalo vse tedanje ljudsko duševno življenje. Za mnogih vojaških pohodov v Obrsko zemljo proti koncu 8. stoletja so Frankom še vedno rabile stare rimske vojne ceste in ker je prav s temi pohodi v zvezi misijonarstvo po naših deželah, sklepati je lahko, kje so nastala prva, kje zadnja misijonišča.*

Kako sta bila razširjenje krščanstva in cerkvena vrejevanja odvisna od zgoraj označenih rimskih cest, izpričuje najbolj to, da je imela od Ogleja oddaljena, od Kranjske po visokem pogorju ločena Bela Krajina do leta 1228, edino župnijo v Metliki, kateri soseda je bila oddaljena Ribnica, in tej soseda župa Stari Trg pri Ložu. Patrijarh Bertold je še le omenjeno leto vstanovil župnijo Črnomelj in ji pridružil cerkve: Semič, Tri fare (Metlika) in Podzemelj. Iztrebil je tudi paganstvo, ki je bilo tamkaj še globoko vkoreninjeno.**

VII. Črtice o početku očaške oblasti v Beli Krajini.

Navzlic Karolovemu prizadevanju in misijonskem delovanju Ogleja je vspevalo s početka isto zelo slabo. Slovenci so živeli, oni obmejni namreč, v najbližji stiki s pagani, drugi pa se držali še paganskih obredov in običajev. V takem stanju je našel oglejski očak Belo Krajino. Mnogo se je trudil, da bi ljudstvo privedel na pot resnice in iztrebil paganske običaje in to se mu je posrečilo. Prejel je zato tudi primerno nagrado od svetnega gospodstva, kar je bilo plačilo za storjeno duhovno delo. O tem nam govori listina, prva, ki nam odpira pogled v začetek oglejskega misijonskega delovanja. Nudi nam skromno sliko njegovega cerkvenega vstroja. Izdal jo je očak Bertold l. 1228, dne 17. oktobra.*** Listina pravi, kako se pozna ljudstvu, v provinciji »Metlika«, da leži na

skrajnem koncu oglejske očakovine, kjer je ljudstvo do njegovega časa tavalno v paganskih zmotah in posnemalo paganske obrede. On še le je privedel isto na pot resnice. S smrtjo istrskega mejnega grofa Henrika IV., brata očaka Bertolda, je bila vdovela njegova soproga višnjegorska grofinja Zofija, po možu lastnica Bele Krajine. Naslednika ni imela za lastno zemljo, ker je ostala brez potomca. Zato je hotela, da bodi Krist lastnik in dedič ljudstva, ki naj se pripravi na pot resnice in sprejme Jezusovo vero. Njeno željo je izpolnil Zofijinega soproga brat, očak Bertold. Privedel je v ovčjak Kristov izgubljene ovce, na njeno željo posvetil v Črnomlju cerkev na čast prvaku apostolu sv. Petru in ji pridružil štiri cerkve, ležeče v metliški pokrajini, da bi se iste nanjo ozirale in jo vdano počastovale kakor svojo mater in vodnico učiteljico (ut de ratione matri et magistre quatuor ecclesias in gremio eiusdem sitas, ipsam filiali affectu devotius respicientes.) Obdarila je cerkve z mnogimi posestvi: nakazala Ogleju desetine metliške pokrajine in sicer tako, da jih prejemale cerkve od njega in naslednikov, ona sama in njeni pravni nasledniki pa imajo nad cerkvami »ius patronatus«. Očak je postavil prvega župnika Ivana.

Tako listina. Črnomlju podrejene cerkve: Semič, Vinica, Tri fare (Metlika), Podzemelj, če tudi se ne more trditi, da bi bile takrat že župnijske — imele so gotovo vsaka svojega duhovnika. Črnomaljski jim je bil morda le nekakov pokrovitelj s pravico današnjih dekanov ali kaj sličnega.

(Dalje prihodnjic.)

—r.

Iz sveta.

God sv. Cirila in Metoda naj se prestavi na drugo nedeljo meseca malega srpana: tako postane god slovanskih apostolov zapovedan praznik (festum fori). Nato se deluje v češki duhovščini. Najimunitnejše češko duhovsko društvo »Jednota« je na zadnjem občnem zboru sprejelo ta nasvet in poziva dekanske konferencije, da bi v tem zmislu pošiljale prošnje češkim školom.

B. P.

* Dom in Svet 1902. str. 293—294.

** Dom in Svet, 1902. str. 294.

*** Schumi U. u. R. II. st. 42 Mitth. 1847. str. 75.

Na Francoskem se nadaljuje boj proti redovnikom. Zlasti sovražno nastopajo nekateri mestni občinski sveti proti usmiljenim sestram. Kjer so jih še ostavili v bolnicah, prepovedano jim je kakor Chalonn sur Saone celo govoriti o verskih rečeh z bolniki. Kjer imajo še svoje bolnice in sirotišča, odtegujejo jim podpore in kratijo dohodke. Tako so sestre v Remešu doslej plačevale le polovico vodarine za vodo, jemano iz mestnega vodovoda za bolnico in sirotišče. Sedaj so jim odrekli ta priboljšek.

B. P.

Ljubljanska škofijska kronika.

Ravnateljem »Alojzijevišča« je bil imenovan prečastiti gospod stolni kanonik dr. Andrej Karlin. Dosedanji ravnatelj veččastiti gospod profesor dr. Josip Gruden se je zaradi bolehnosti tej častni službi odpovedal.

Podeljene so bile župnije Šempeter ob Novem mestu začasno vpokojenemu župniku v. č. g. Gregorju Jakeljnu; Šmartin pred Kranjem tamošnjemu župnemu vpravitelju č. g. Alojziju Šareu.

Kanonično vmeščeni so bili v. č. in č. gg.: Gregor Jakelj na župnijo Šempeter ob Novem mestu dne 1. julija 1905; Ivan Dolinar na župnijo Kresnice dne 1. julija 1905; Alojzij Šarec na župnijo Šmartin pred Kranjem dne 13. julija 1905; Valentin Oblak na župnijo Ribno dne 1. avgusta 1905.

Kuratom v deželni bolnici v Ljubljani je bil imenovan č. g. Gregor Flis, njegovim namestnikom pa č. g. Ivan Šporn, oba misijonarja iz kongregacije sv. Vincencija P.

Premeščeni so bili č. gg.: Andrej Pavlin iz Sodražice za ekspozita na Goro nad Sodražico; Anton Merkun iz Lašič kakor ekspozit na Razdrto; Josip Švigelj iz Harij za ekspozita in beneficijata na

Vrhopolje ob Moravčah; Martin Škerjane iz Moraveč za ekspozita v Harije; Frančišek Sparovec iz Spodnje Idrije v Moraviče; Peter Mohar, župni upravitelj na Sveti Planini, za ekspozita v Konjšico; Feliks Knižek iz Sostrega za župnega vpravitelja v Babno Polje; Adolf Knol iz Babnega Polja za župnega vpravitelja na Sveto Planino; Andrej Magajna iz Knežaka v Sostro; Ivan Lomšek iz Šent Vida ob Zatičini v Selea; Karol Gnidovec iz Ribnice v Šent Vid ob Zatičini; Ivan Plahutnik iz Cerknice v Ribnico; Mihael Kmet iz Loškega Potoka v Šent Jurij za Kranjem; Karol Dornik iz Doba za beneficijata v Voglje; dr. Frančišek Grivec za kapelana v Dob; Jakob Razboršek iz Kamenika za ekspozita k Svetemu Joštu nad Kranjem; Ivan Jovan z Bohinjske Bistrice v Kamenik; Leopold Črne iz Žužemberka v Planino; Andrej Zgaga iz Šent Janža v Žužemberk; Ignacij Žust od Svetega Duha v Stopiče; Peter Janec iz Škofje Loke za kateheta na uršulinsko dekliško šolo v Škofji Loki; Ivan Zupančič, valetudinarij, za kapelana v Doleno vas; Ivan Lovšin iz Hinj v Šent Janž.

Na novo so bili nameščeni č. gg. semeniški duhovniki oziroma novomašniki: Ivan Borštnar za kapelana v Hinjah; Matej Kozelj v Lašičah; Alojzij Kralj v Sodražici; Alojzij Kurent kot II. kapelan v Semiču; Josip Prešeren v Cerknici; Ivan Štrubelj v Spodnji Idriji; Vladimir Prijatelj v Šent Jerneju; Andrej Orehek v Knežaku; Andrej Stenovec v Loškem Potoku.

Umrlije v. č. g. Jakob Strupi, župnik v Šmartnem pod Šmarno goro, dne 6. avgusta 1905.

Priporoča se v molitev č. gg. duhovnim sobratom.

Po „Ljublj. Šk. Listu“ št. V. 1905.

„Danica“ izhaja vsak petek na celi pol in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivani Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.